

oglasil takrat, ko je učitelj prašal? kdo je klopi pomazal? zakaj se je izgovarjal leni otrok, da je pozabil nalogo narediti? Brez dvombe, iz strahu pred kaznijo? Vsega tukaj nemoremo otroku v pregreho šteti, ker vsakdo želi kazni uiti, saj tudi žival beži pred kaznijo. Ali je pa tudi učenec, ki je hotel součencu pomagati iz kazni, lagal iz strahu pred kaznijo? Nikakor; ni mu treba bilo bati se je. Lagal je, da je pomagal svojemu prijatelju, nemara da je kaj tacega domá večkrat slišal ali videl. Tukaj pa otrok posnema le to, kar je domá videl; sicer moramo reči, da je nesrečna hiša, kjer se kaj tacega zgodi, ali zgodi se vendar marsikje; slabi vzgledi staršev otroke spridijo. Ali bode otrok drugače ravnal, ako vidi, da je njegov oče krivdo na drugega zvrnil, a sam pa kazni odšel. Prigodi se pa tudi, da otrok kaj škode naredi, poškodovani terjá odškodnine; otrok pribeží k materi, ter obstane svojo nesrečo. Kaj pa stori mati? Bojí se, škodo povrniti, tedaj pa poučí otroka, kako naj krivico zvrne na druge.

Spredaj smo tudi videli, lažnjivca — hinavca, ki se zna potajiti in se kazati lepega. Od kod pa to izhaja? zakaj se otrok učitelju pokaže drugačnega, kakeršen je? — To pa je samoljubje, samopridnost, ki se hoče svetiti, ki se hoče ponašati. Otrok želi učitelju prikupiti se, hoče za dobrega veljati; a ne prizadeva se, da bi res bil tak. Poslušen je, da bi ga starši in učitelji hvalili, da bi dobil dobro spričalo. Koliko pa je vredna taka pokorščina? — To bi bili nekateri viri laži, drugi pa bi bili, da ob kratkem rečemo: osupnjenost, prenagljenje, naopačen ozir na součence, slabo vojeno čustvo častiljubja, nevošljivost, sovraštvo in hudobija. (Konec prihodnjč.)

Številjenje v nižjem razredu.

(Piše V. Burnik.)

Dandanes, ko se mnogo radovednih ljudi iz vseh stanov sili k oknom ljudskega šolstva, kjer opazujejo pozornim očesom vsak korak učiteljev, da potem morejo v družbah govoriti in pretresovati šolstvo, ima učitelj dostikrat neprijetno priliko, da sliši čudne nazore takih nepoklicanih o ljudske šoli. Osobito takrat, kadar se vrše debate o nižjih razredih ljudske šole, zadenemo čestokrat ob jako nejasne pojme. Da, celó v omikanih krogih šteje ljudska šola še pičlo število onih prijateljev, kateri vedó čislati njeno visoko vrednost in tudi prav umejo imenitno nalogo učiteljevo v nižjih razredih. V obče so med šolskimi deležniki tudi taki, kateri mislijo, da je za prvo šolsko leto tudi najnesposobnejši učitelj dober, češ, „abc“ bode že učil. Žalostno, a resnično! Čuditi se temu ne moremo, a potolažimo si razžaljeno čustvo ter mislimo si: ti ljudje bi drugače govorili, ako bi popolnoma poznali svetišče ljudske šole. Nikakor ne zadostuje, da se otrokom prvega šolskega leta odkaže učiteljska moč, kakoršna si bodi; prvo šolsko leto zahteva učitelja, kateri po mnogoletni skušaji natančno pozná otroške duševne zmožnosti in zaradi tega tudi vé otrokom take hrane, katera jim bode izvestno hasnila, kateri zna najtehtnijših sredstev, da z njimi po najkrajši poti doseže svoj namen in v otroškem umu postavi vednostim trdno, nerazrušljivo podlogo. Ne more se nikakor reči, da so dostikrat zakrivili učitelji prvih šolskih let, ako je moral marsikateri učenec v poznejših šolskih letih zaostati, akoravno se ni moglo reči, da bi ne imel dobre glave. Vso svojo pozornost mora učitelj obračati pri začetnikih na duševne zmožnosti; naklada se mu važno delo, da vzbuja še spéca duševna dejanja, nad vzbujenimi strogo čuva in skrbi, da se s priležno hrano krepé in v razvitku ne oslabé. Med dušnimi zmožnostmi je vsakako na prvem mestu razum. Čast današnje ljudske šoli, katera odločno učitelju zapoveduje: „Glej povsod le na razum!“ Oni tehtni in imenitni predmet ljudske šole pa, kateri edini stavi svojo podlogo na razum,

je številjenje ali računanje. Zato treba za ta važni predmet večšega, dejanskega učitelja z neupogljivo voljo, kateri z vso strogostjo gleda na to, da postane vsa učna tvarina tega predmeta nepremakljiva last učencevega duha. Tù nam je dana prilika prepričati se o duševnih zmožnostih učencevih, iz katerih po večjem že lahko sklepamo, bode li učenec bistroumen, ali ne. Ker ta predmet imperativno zahteva natanke pozornosti učenceve, kateri ga prisili, da izključi vsako brezmiselnost in ne pripušča niti najmanjše dvomljivosti, razvidna je njegova iminitna vrednost v pričetku šolskih let in v vsem človeškem življenji. In ako smo otroke navadili, da v vsakej priliki iščejo pomoči le v razumu, obogateli smo jih z neprecenljivim darom, za kateri nam bodo takrat, ko bodo v svojem življenji njegovo polno ceno spoznavali, izvestno jako hvaležni.

Pregovoru, kateri pravi: „Vsak začetek je težak“, moralo bi se pristaviti: a posebno težak pri številjenji. Koliko truda in muke ima učitelj in vender ne sme obnemagati! Premagati se morajo vse težave, podloga se mora vložiti, ako se nam stavijo še tako velike ovire nasproti. Ko smo pa premagali prve težave, ko so postali prvi pojmi otrokom jasni, storili smo že jako veliko. Pozneje ta uk ne prizadeva toliko truda. Ako otroci dobro razumejo prvo in drugo računico, jim je številjenje v višjih razredih igrača; kajti naloge se na isti način rešujejo, samo števila so večja. Zaradi tega tudi nij umestno, ako se v učilnah s poludnevним poučevanjem tērja, da se mora prva računica že v prvem šolskem letu prebaviti. Tako n. pr. Würtemberški učni načrt obsega v prvem šolskem letu samo število 10. Nij zadosti, da učenci znajo gladko prištevat, odštevati, množiti, razštevati in deliti, — to je seveda le teorija — ampak treba jim je pri uporabnih nalogah takoj vedeti, kako, po katerem poti se to pa to izštevili. Kolikokrat dobimo učence že v poznejših letih, ki pri reševanju kake naloge nikakor ne vedó, ali bi seštevali, ali odjemali i. t. d. Zato se mora pri reševanju uporabnih nalog že v začetku strogo na to gledati, da učenci po pripravnem potu številijo. Sploh se sè samim rezultatom, pri katerem so se vse premise izpuštile, nikdar zadovoljiti ne smemo. Vsaka računaska naloga, naj se popred naznači in še le potem izdela. Recimo: Pisanka stane 2 kr., koliko stane 6 pisank? Rešitev: 6 pisank je 6krat toliko, kakor ena pisanka; zato tudi 6 pisank stane 6krat 2 kr., t. j. 12 kr. Otrok se mora naučiti glasno, uporabno misliti; po najkrajšem potu mora dospeti do pravega proizvoda. Površnost v tem oziru imela bi v letih, ko se začénja računati z večjimi števili, jako slabe nasledke, kajti učenci ne bodo vedeli, kateri način številjenja bi pri izdelovanji praktičnih nalog uporabovali.

Se ima v številjenji sè začetniki pričeti takoj prve šolske dni? V učilnicah, kjer učitelj ob enem dva oddelka poučuje, nikakor ne; kajti otroci bi se v tistem času, ko se učitelj bavi z drugim oddelkom, le dolgočasili in ga v pouku s šepetanjem ovirali, ker se še sami z delom kratkočasiti ne umejo. Zato naj se prve dni ne števil; otroci naj se vadijo v pisanji, da se morejo potem učenci baviti z delom sami, ko ima učitelj opravke z višjim oddelkom. Med tem časom pa ima učitelj priliko, da pozná razum učencev v številjenji; iz tega potem zvé, na katere ima pri tem predmetu največ pozornosti obračati. Poskuša naj učence v štenji. Kmalu se bode prepričal, kako daleč je pri posameznih otrocih razum razvit in koliko je vplivala nanje uže domača vzgoja. Tù zapazimo mnogo zanimivega. Nekateri otroci nimajo niti pojma v številu 2, drugi znajo že šteti do 10, a nekateri tudi više in posamezni tudi do 100. Redki so, kateri znajo šteti nazaj, a še redkeji oni, kateri znajo izpuščati pri štenji naprej in nazaj po eno število. Da bi kdo znal izpuščati po dve števili, nijsem našel pri prvencih do zdaj nobenega na deželi. Kar se tiče predstavljanja števil, v tem so revčki sploh vsi. Kakor že omenjeno, nekateri pojmi komaj številko 2, manje najdemo onih, katerim so pojmi jasni o številih 3 in 4. Pet si že v prvem hipu pojmiti ne morejo, kaj tù je treba že znati o razstavljanji števil.

Ako jim pokažemo na stroji n. pr. osem kroglic, povedali bodo, koliko jih je, a sevéda do tega števila dospè se le s prištevanjem po eno. Naopačno pa bilo bi misliti, da iz tacih otrok, katerim je um pri vstopu v šolo še tako malo razvit, ne bode nikdar kaj prida. Koliko je tacih otrok, katerim prvo leto številjenje nikakor ne grè v glavo. A čudo, necega dné pa se prepričamo na svoje veselje, da se jim je um hipoma odprl, in lahko vse razumevajo.

Ko so se navadli otroci že „i in u“ napisovati, ko so dobili že pri názornem nauku pri opazovanji reči vsaj nekoliko jasnih pojem o številih 2, 3, 4, začénja se ustno številiti sè številom 2. Pričnè se s prištevanjem, odštevanjem in razstavljanjem števil in nadaljuje s tem do števila 5. Prav potrebno je bilo, da so se stare računice predrugačile in v novih izpustilo že v začetku množenje, razštevanje in deljenje. Kdor se je ravnal popred strogo po starej računici, bil je istinito pravi mučitelj; dosegel je vspeha le malo in pri nekaterih otrocih celó nič. Prištevanje je otrokom kaj lahko umljivo, kajti to je najnaravnnejše, najprimitivnejše, največkrat v rabi in tudi otroškemu razumu najbližje. Več težav napravlja jim odštevanje in razstavljanje števil. Pri odštevanji naj se pri začetnikih ne rabi izraz „manj“, ampak „stran“, ker jim je veliko bolje umljiv, priležnejši in določnejše zaznamuje odštevanje, nego prvi, kateri je preveč znanstven. V drugem šolskem letu pa naj se pričnè uporabljati „manj“. Pri teh dveh načinih številjenja ne zadenemo na posebne ovire. Težavnejše otroci razumevajo razstavljanje števil; to jim je namreč novost, ker se v tem niso v predšolskih letih nikdar vadili. No, pa tudi tega se kmalu privadijo, ako učitelj ne pustí nobene prilike, prirediti pouk tako, da bode kolikor mogoče názoren. Sploh pa moramo imeti posebno pri tem predmetu vedno pred očmi pedagogično načelo: od znanega do neznanega, od posebnega do splošnega. Po vsakem splošnem računnu sledé naj takoj tudi uporabe. Z názornostjo in učnimi pripomočki naj učitelj ne štedí. Zato naj ne pustí, da bi se kroglice na številnem stroji preveč zaprašile. Tudi svoj številni stroj, namreč prste, naj otroci pridno uporabljajo. Vsako število se mora učencu v različnih sestavah in v različni legi kroglic prav mnogokrat predstavljati; le na ta način dospè se do popolnoma jasnih pojmov. Preveč vzgledov z iménimi števili tudi ne kaže rabiti; ozirati se mora posebno na to, da si otroci prisvojé spretnost v računanji sè splošnimi števili. Konec računске ure, ko je duh otroški uže nekoliko utrujen, priporoča se vzlasti tako številjenje, da otroke v pozornosti ohranimo. (Konec prih.)

Názorni nauk v ljudskej šoli.

(Piše **Ivan Tomšić**.)

(Dalje.)

1. Človeško telo po vnanjej podobi.

Usta — kakšna so in čimu so?

Zdaj, ko se pogovarjamo drug z drugim, potrebujemo najbolj ust.

Vnanji deli naših ust ste ustni. Vsak človek ima dve ustni; jedna je nad usti, druga pod usti. Prvo imenujemo gorenjo ustno, drugo spodnjo ustno. Ustni ste rudeči — đadé se stisniti — mehki ste.

1) Usta imajo rudeči in mehki ustni. (Otroci izgovoré.) Ustni ste vnanja dela človeških ust. Kdo mi zná povédati kak notranji del naših ust? — Dobro si povedal. V ustih so zobjé. Zobjé so beli in trdi. Recimo: 2) V ustih so beli, trdi zobjé. (Otroci izgovoré.)